

PROJEKTTEAM

Mogens A. Morgen
Simon Ostenfeld Pedersen
Mette Boisen Lyhne
Cecilie Julie Nielsen
Kasper Albrektsen
Jakob Ørum
Mathilde Kirkegaard
Amal Ashur
Anne Kühl Hansen
Alex H. Enevoldsen

Projektet udføres af Arkitektskolen Aarhus i samarbejde med Realdania.
Rapporten må ikke gengives, undtagen i sin helhed, uden godkendelse
fra Arkitektskolen Aarhus.

AARHUS SCHOOL OF ARCHITECTURE

FORORD

Arkitektskolen Aarhus sætter med projektet Screening af Danmarks Kulturmiljøer fokus på kulturmiljøer og bebyggede helheder i Danmark. Med en screening, der skal udvælge særligt værdifulde kulturmiljøer, er formålet med projektet at pege på de værdier og udviklingspotentialer, som den byggede kulturarv rummer.

Kulturmiljøer handler ikke blot om bevaring, men skal have værdi for mennesker i dag. De fysiske spor i kulturmiljøerne fortæller stedspecifikke og ofte kraftfulde historier, som potentielt kan styrke lokale erhverv og tiltrække turister og tilflyttere, såfremt deres fortællekraft aktualiseres og aktiveres.

Projektets ambition er at tilvejebringe et strategisk og metodisk overblik, hvormed kommunerne kan identificere kulturmiljøernes værdier. De lokale fortællinger synliggøres og bliver derved et redskab til at aktivere kulturmiljøerne som en ressource for udvikling i kommunerne.

Gennem en dialogbaseret proces med de kommuner som Arkitektskolen Aarhus har besøgt, er der udviklet en metode til Screening af Kulturmiljøer (SAK). Målet er at tilvejebringe et håndterbart redskab, der på enkel vis kan anvendes af kommunerne, som er myndighed på kulturmiljøområdet.

Kulturmiljøerne i Danmark rummer store bygningskulturelle værdier med mange spændende kulturhistoriske fortællinger. Ved at sætte disse fortællinger i spil kan vi sammen bevare og udvikle kulturmiljøernes store iboende potentialer.

Mogens A. Morgen
Professor, arkitekt MAA

Simon Ostenfeld Pedersen
Lektor, cand.mag

SCREENING AF DANMARKS KULTURMILJØER

Kulturmiljøer har en unik sammensætning af stedbundne fortællinger og potentialer, der kan udvikles som styrkepositioner i kommunen. Kulturmiljøer giver os en forståelse af, hvem vi er, og hvor vi kommer fra. Og udvikling af kulturmiljøernes bygningskultur kan være en god forretning – ikke alene for den enkelte ejer, men også for omkringliggende boliger og kommunen som helhed, fordi kulturmiljøerne kan skabe øget livskvalitet og økonomisk værdi i forhold til turisme, erhverv og bosætning.

Arkitektskolen Aarhus har i 2016-2017 gennemført en strategisk screening af kulturmiljøer i 22 kommuner. Med initiativet Screening af Danmarks Kulturmiljøer tilbydes yderligere 30 kommuner en screening af deres værdifulde kulturmiljøer, således at størstedelen af landets kulturmiljøer og værdien af dem bliver kendt. Screeningen af kulturmiljøer gennemføres i et samarbejde mellem kommuner, museer og Arkitektskolen Aarhus.

Screening af Danmarks Kulturmiljøer er en del af et forskningsprojekt på Arkitektskolen Aarhus, som skaber ny viden indenfor bevaring og udvikling af kulturmiljøer. Hertil har Arkitektskolen Aarhus udviklet en ny metode til kulturmiljøer – Screening Af Kulturmiljøer (SAK). Metoden, der er koordineret med danske og internationale værdisætningsmetoder, er udviklet med henblik på den kommunale planlægning og private rådgivere, men værktøjet kan tilpasses andre formål.

Screeningsmetoden kombinerer eksisterende registreringer og viden med besigtigelser af kulturmiljøerne, som de foreligger i dag. Kulturmiljøerne vurderes ved en værdisætning af deres kulturhistoriske værdi, arkitektoniske værdi og integritetsværdi. På baggrund heraf vurderes kulturmiljøernes samlede fortælle-værdi, der danner grundlag for en nuanceret udvælgelse og prioritering. Heri indgår også en stillingtagen til kulturmiljøernes egenskaber for at fremme turisme, bosætning, erhverv og kultur, som kan udgøre et stærkt udviklingspotentiale for den enkelte kommune.

Den viden, der foreligger i kommunerne og museerne er en integreret del af arbejdsgrundlaget. Indledningsvis gennemgås den eksisterende kommuneplans udpegning af kulturmiljøer i dialog med kommune og museum. Formålet er at afdække kulturmiljøernes status; hvilke er der særligt fokus på i den strategiske planlægning, og er der væsentlige kulturmiljøer, som af forskellige årsager ikke er udpegede, men som alligevel bør indgå i screeningen? Dialogen tager også stilling til, om nogle kulturmiljøer helt bør udgå på baggrund af fastlagte screeningskriterier eller af andre omstændigheder.

Metoden er udviklet i dialog med kommuner, museer og andre interessenter og vil løbende blive opdateret som en del af forskningsprojektet. I tilknytning til projektet holder Arkitektskolen Aarhus kurser for fagfolk om kulturmiljøer.

METODE TIL SCREENING AF KULTURMILJØER (SAK)

SCREENINGSKRITERIER

- 1) Kulturmiljøet skal være udpeget, eller kunne overvejes som udpegning, i kommunen
- 2) Kulturmiljøet skal indeholde et bebygget miljø eller helhed (ikke enkeltstående bygninger, monumenter, gravhøje, ruiner, voldsteder, diger eller lign.)
- 3) Kulturmiljøet skal rumme en bærende fortælling, der kan opleves på stedet gennem synlige spor

RAPPORTENS INDHOLD

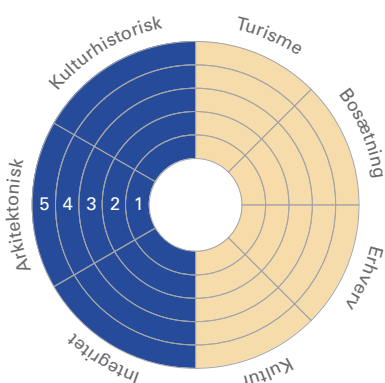
Denne rapport indeholder et skema over kommunens kulturmiljøer, kort- og billedmateriale samt uddybende kulturmiljøanalyser for udvalgte kulturmiljøer i kommunen. Skemaet sammenfatter vurderingen af det enkelte kulturmiljøes værdier og egenskaber:

KULTURMILJØETS VÆRDIER skal være aflæselige i dag og baserer sig på en vurdering af følgende tre værdiparametre, der rangeres fra 1 til 5, hvor 1 er lavest og 5 højst:

- **Kulturhistorisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets historiske betydning og kulturhistoriske fortælle værdi?
- **Arkitektonisk værdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets rumlige, formmæssige og arkitektoniske kvaliteter?
- **Integritetsværdi:** Hvordan vurderes kulturmiljøets helhed og sammenhæng?

KULTURMILJØETS EGENSKABER er en indikator for iboende egenskaber ved et kulturmiljø. Kulturmiljøets egenskaber vurderes ud fra følgende fire kategorier, der rangeres fra 1 til 5, hvor 1 er lavest og 5 er højst:

- **Turisme:** Har kulturmiljøet særlige egenskaber, der kan fremme turisme og/eller turismerelateret virksomhed?
- **Bosætning:** Har kulturmiljøet særlige egenskaber, der kan rumme bosætning og/eller være en ressource for tilflytning?
- **Erhverv:** Har kulturmiljøet særlige egenskaber, der kan rumme og/eller være en ressource for virksomheder og erhverv?
- **Kulturformidling:** Har kulturmiljøet særlige egenskaber inden for formidling af kulturoplevelser og/eller aktivering af stedets fortælling?

TEMA FOR KULTURARVEN I VIBORG KOMMUNE

Screeningen af kulturmiljøer i Viborg Kommune har taget afsæt i kommunens landsbyer og stationsbyer. Udvælgelsen er foregået selektivt, med ønske om geografisk spredning og med afsæt i de tre følgende kategorier; A) Afgrænsede landsbyer i landzone med over 100 indbyggere, B) Landsbyer med særlig kulturhistorie jf. Kommuneplan 2017, C) Byzonebyer med byskitse, der indgår i Kommuneplan 2017. Grundet ønske om jævn fordeling af landsbyer i de tre kategorier og krav om maks. 44 kulturmiljøer, fremstår listen ikke fyldestgørende.

Med afsæt i udvælgelsen tager den kulturhistoriske tematisering, som er gennemgående hovedtræk og har spillet en væsentlig rolle for egnens byudvikling, afsæt i screende landsbyer. Tematiseringen er en overordnet beskrivelse for udviklingen af de screenede landsbyer og afspejles i deres fysiske fremtræden.

LANDSBYERNE OG LANDSKABET

Den største forskel mellem landsbyerne i Viborg Kommune skyldes landskabets forskellighed, hvorfor kulturlandskabet i Viborg Kommune i høj grad præges af de naturskabte forskelle i terræn og jordbund. Det dominerende træk i landskabet er hovedstilstandslinjen, gående syd-nord og mod vest syd for Viborg. Dette landskabelge træk deler kommunen i forskellige landskabstopografier; øst og nord for hovedstilstandslinjen findes et bakket og kuperet terræn med ådale, mens landskabet syd og vest for hovedstilstandslinjen overvejende er et fladt hedelandskab. Denne opdeling af landskabet opleves tydeligt i landsbyernes kulturhistoriske opbygning og ses blandt andet flere steder i direkte forbindelse med en bestemt udnyttelse af naturlandskabet, som f.eks. brugen af okker i forbindelse med Løvskaal og kalk i minerne ved Daugbjerg og Mønsted. De resterende landsbyer er opstået i forbindelse med anden udvikling:

Kartoffeltyskerbyerne: Vest for hovedstilstandslinjen ligger den sandede og uopdyrkede Alhede som man fra 1759 og frem forsøgte at opdyrke med hjælp fra ca. 1000 familier fra Tyskland. Dette mislykkedes delvist, men enkelte steder lykkedes det med dyrkning af kartofler, hvilket resulterede i grundlæggelse af de tre byer: Havredal, Grønhøj og Frederiks.

Fjordbyer: Kommunen har en forholdsvis lille kyststrækning i forhold til dets areal. Dette, sammen med at hovedbyen Viborg ikke har egen havn, har resulteret i at der findes flere mindre havnebyer, som har fungeret som ladeplads for Viborg. Grundet den vigtige rolle som ladeplads for domkirkebyen Viborg fremstår Hjarbæk og Kvols større og med mere pragt end andre, små ladepladser ved Limfjorden.

Landsbyer og andelstiden: Kommunen er en stor landkommune og landbruget har altid være det primære erhverv, hvilket har resulteret i et stort antal landsbyer fordelt over hele kommunen. Af de bedst bevarede kan nævnes Bjerring, Vroue og Lee. I forbindelse med landbrugets udvikling og præget fra de mange stationsbyer har mange landsbyer oplevet en fremgang i forbindelse med andelstiden. Dette opleves særligt i Låstrup, Kjeldberg og Vindum.

Stationsbyer: En større del af kommunens byer er enten opstået eller udviklet i forbindelse med de mange jernbaneforbindelser, der har gennemskåret kommunen. Særligt har Himmerlandsbanen og Langå-Viborgbanen haft stor indvirkning på kommunens udvikling. Denne udvikling kan blandt andet opleves i Rødkærsbro, der opstod som stationsby i forbindelse med Langå-Viborgbanen og i Skals, der udviklede sig som stationsby i forbindelse med Himmerlandsbanen.

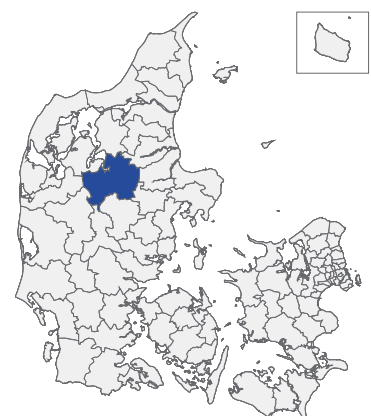
SCREENEDE KULTURMILJØER

I VIBORG KOMMUNE

Region: Midtjylland
 Kommunenummer: 791
 Indbyggertal: 97.113 (2019)
 Største by: Viborg (41.001 indbyggere i 2019)
 Kulturmiljøer:

I Viborg Kommune er screeningen udført på baggrund af et ønske om at sætte fokus på kommunens mindre byer. Der er i forbindelse med nærværende projekt og i dialog med Viborg Kommune og Viborg Museum udarbejdet en liste med i alt 44 landsbyer, som danner baggrund for screeningen. Listen tager afsæt i et ønske om at være geografisk dækkende for kommunen og de tre kategorier: A) Afgrænsede landsbyer i landzone med over 100 indbyggere, B) Landsbyer med særlig kulturhistorie jf. Kommuneplan 2017, C) Byzonebyer med byskitse, der indgår i Kommuneplan 2017.

BESIGTIGELSESSKEMA

Værdisætningen og potentiale vurderingen baserer sig på en vurdering fra 1 (lavest) til 5 (højest) på de forskellige parametre

1

FREDERIKS

Frederiks er opstået syd for kirken, som blev opført i 1766 for at betjene Havredal og Grønhøj. Frederiks er en udpræget vejby opbygget efter en gridstruktur med parallelle vejforløb og senere udviklet som stationsby. Den tætteste bebyggelse ligger omkring hovedgaden, hvor man finder en kro og flere villaer samt gadehuse. I sidegaden Jernbanegade ligger den gamle stationsbygning.

2

SKALS

Skals opstod som landsby med kirke, kro, skole og højskole. Byen oplevede senere en markant fremgang i forbindelse med opførelse af stationen på jernbanestrækningen Viborg-Aalestrup. Herefter udviklede byen sig med handel, håndværk og flere industrier. Særligt har Skalma (1904), der startede med en produktion af tangmadrasser og senere møbler, haft markant indvirkning på byen.

3

RØDKÆRSBRO

Rødkærsbro opstod som station på jernbanestrækningen mellem Viborg og Langå i 1863. Byen er senere vokset frem på begge sider af jernbanen, og på hver side ses tydelige stationsbytræk i arkitekturen omkring hovedgaden. På sydsiden ligger den højeste bebyggelse samt mejeriet, mens der på nordsiden findes station, købmand, kro samt oprindelige villakvarterer.

4

RØDDING

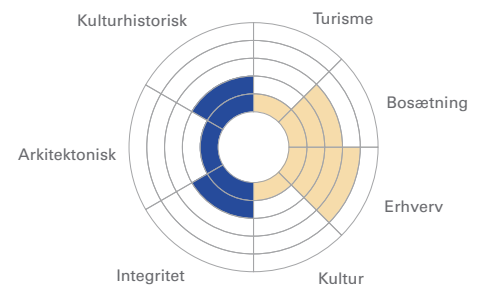
Rødding er opstået som landsby omkring Rødding Kirke og Rødding Sø. Byen har placeret sig i en halvcirkel øst for kirken med landhuse, landsbyskole, forsamlingshus og senere mejeri. Sydvest for kirken ligger menighedshuset ud til søen. Søen, der ligger i en tunneldal, er genoprettet i 2004 efter at have været afvandet siden 1915.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

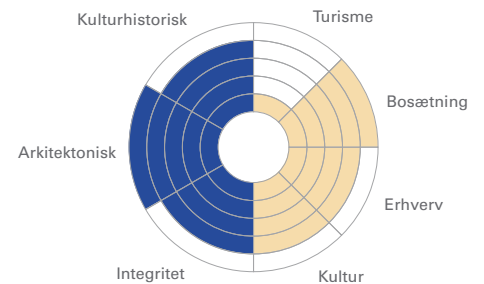
Frederiks' gridstruktur vidner om byens oprindelse som kartoffeltyskerby og er stadig aflæselig. Bebyggelsen fremstår meget omdannet, hvilket svækker kulturmiljøets arkitektoniske og integritetsmæssige værdi.

Frederiks er vanskeligt aflæselig som kulturmiljø grundet de mange omdannelser i bebyggelsen og bør ikke udpeges.

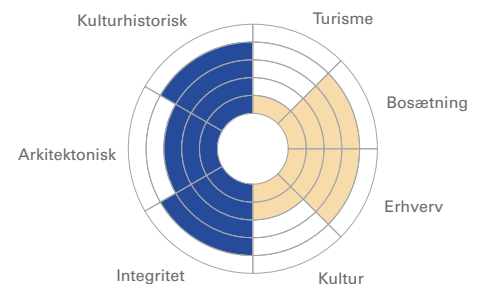
Langs Hovedgaden opleves byens udvikling fra landsby til stations- og industriby og strukturen er let aflæselig. Langs Hovedgaden, der ender ved stationen, findes flere fortællende elementer der understøtter aflæseligheden. Skalmas industribygninger er vigtige for byens fortælling og rummer fine arkitektoniske kvaliteter.

Skals anbefales udpeget som kulturmiljø. Særligt de mange industrikomplekser, Skalma, Skals Maskinforretning mm., bør sikres og har potentiale for en videre udvikling. Det foreslås at undersøge muligheder for at igangsætte en udvikling i Skalmas gamle bygninger med afsæt i det eksisterende.

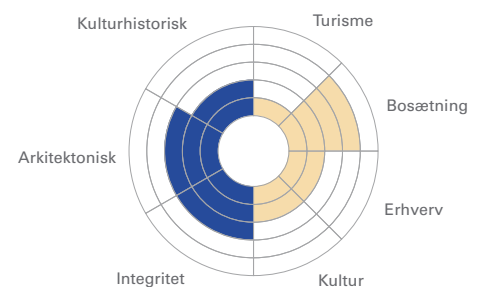
I Rødkærsbro er stationsbyens struktur og arkitektur tydeligt aflæselig og byen har bevaret en høj grad af integritet. Bebyggelsen rummer flere fortællende elementer og er generelt velholdt. Selve stationen opleves særskilt fra det øvrige miljø, da den ligger adskilt af ældreboliger.

Rødkærsbro anbefales udpeget som værdifuldt kulturmiljø, da byens oprindelse og udvikling som stationsby let aflæses direkte i miljøet, hvilket sikrer en høj kulturhistorisk værdi. Stationsbygningen rummer mange arkitektoniske kvaliteter, men trænger til en restaurering.

Rødning har oplevet en markant udvikling, med større udbygninger af parcelhuse. Selvom de nyere bebyggelser lægger sig uden på landsbykernen, virker de skæmmende for byens integritet. Rødning Sø er af stor værdi og de fineste kvaliteter knytter sig til søen og dens nære relation til kirken og landsbyskolen.

Rødning er en attraktiv bosætningsby med flere rekreative områder samt en kort distance til Viborg. Området omkring og i nær relation til Rødning Sø bør friholdes for bebyggelse, så den forbliver en stor værdi for området og hele byen. Rødning bør ikke udpeges grundet lav kulturhistorisk værdi.

5

MØNSTED

Mønsted by og opland har været præget af kalkbrydning, der begyndte i 1100-tallet og ophørte omkring 1950. Byen er opbygget omkring en række funktioner som kro, smedje, mølle og skole, men fremstår uden nogen naturlig bymidte.

6

ULBJERG

Ulbjerg er opstået på højdedraget omkring kirken med flere større gårde, præstegård og mølledrift. Senere er Ulbjerg udviklet som andels- og vejby med forsamlingshus, mindre industri, skole og et handelsliv langs Borgergade. Byen ligger smukt ved Ulbjerg Klit og har i flere århundreder været attraktivt bosætningsområde.

7

GAMMEL HVAM

Gammel Hvam er opstået som landsby og som den nordligste by i kommunen. Landsbyen ligger isoleret, omgivet af marker og tæt skovvækst mod vest. Landsbyen rummer kirke, præstegård, vandmølle med møllesø, tidligere forsamlingshus, i dag sognehus, gårde, landhuse og Hvam Skole.

8

HVAM STATIONSBY

Hvam Stationsby placerer sig på jernbanen Viborg-Aalestrup med bebyggelse langs Gamle Viborgvej bestående af småhuse side om side. Jernbanen, der løber øst for Gamle Viborgvej og krydser vejen ved den gamle kro og hotel, blev anlagt i 1893 to km øst for Gammel Hvam. Ved Kirkebyvej ligger det tidligere mejeri som en markant bygning.

9

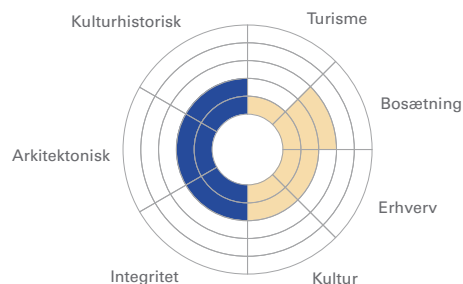
FLY

Fly er en slynget vejby med flere større gårde i det omkringliggende landskab. Området har været præget af landbrug, hvor skole, smedje og kirke udgjorde fundamentet i byen. Syd for byen, på den anden side af Præstebæk anlagdes en ny skole, hvorefter byen voksede sammen. Midt i kulturmiljøet ved Præstebæk står kun boliger på den ene side af vejen.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

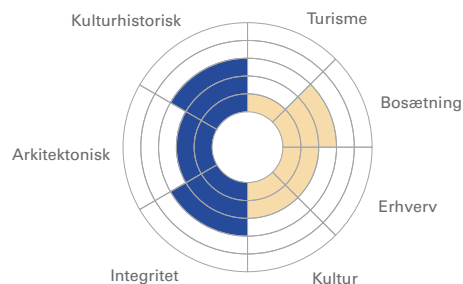
Kulturmiljøets bærende værdier knytter sig til enkeltbygninger, hvor Mønsted kro (1849) fortsat står flot frem. Et par ældre gårde findes, men ellers fremstår bebyggelserne noget forandret uden den store fortælling. Strukturen er svært aflæselig og opleves yderst fragmenteret

Mønsted har primært egenskaber inden for bosætning, men har ikke en aflæselig fortælling, der binder den sammen med Mønsted Kalkværk, og Mønsted bør derfor ikke udpeges som et kulturmiljø.

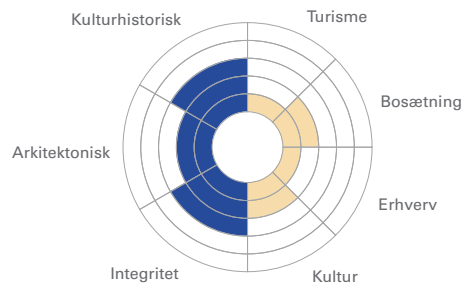
Byen er udviklet over flere perioder og i den østlige del er der bygget flere parcelhuse de seneste 50 år. Omkring kirken, langs Borgergade og ved Grøndalsvej kan den oprindelige struktur stadig opleves og flere funktionsbygninger er intakte og vidner om byens udvikling.

En udpegning som kulturmiljø kan overvejes omkring kirken, skolen og andelstidens funktionsbygninger. Sammenhængen er dog fragmenteret og de primære værdier indlejrer sig i de enkelte bygninger.

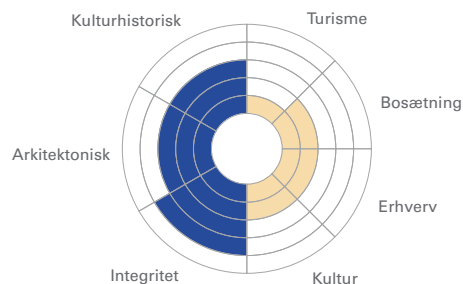
Landsbyen rummer flere kulturhistoriske elementer, der fortsat er aflæselige. Arkitektonisk fremstår byen med en blandet typologi, hvor kun få er af en høj værdi. Hvam Skole afspejler flere tidsperioder, som er fint aflæselige i tilbygningerne. Den ældre del og tilbygningerne er fint integreret.

En udpegning af Gammel Hvam som kulturmiljø kan overvejes, dog opleves de bedste værdier i enkeltelementerne.

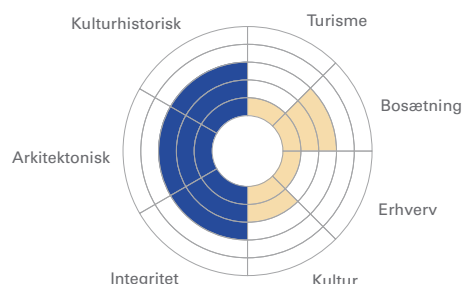
Gl. Viborgvej fremstår med tydeligt stationsbypræg, der understøttes af jernbanelinien, bevaret som Himmerlandsstien. Stationen og mejeriet er fortsat tydeligt aflæselige og fremstår med en høj arkitektonisk kvalitet. Den velbevarede integritet og de kulturhistoriske elementer er en stor værdi for byen.

Det foreslås at Hvam Stationsby udpeges som kulturmiljø, særligt miljøet omkring stationen og mejeriet.

Kulturmiljøets fortælling er stærkest omkring kirken, hvor forsamlingshus og tre firelængede gårde endnu findes. En gamle skole (1920) og en smedje (1928) syd for bymidten findes endnu og fremstår velbevarede. Desuden findes flere ældre fine boligbebyggelser langs hovedgaden der understøtter forløbet.

En udpegning af Fly som kulturmiljø kan overvejes grundet de bevarede fortællende elementer. Yderligere fortætning langs hovedgaden bør ske med omtanke så fortællingen ikke sløres yderligere.

10

SJØRUP

Sjørup var tidligere beboet af hedeboønder, der opdyrkede egnens hede. I 1870'erne opkøbtes en stor del af jorden af staten hvor der anlagdes plantage. En større landevej afskærer Sjørup fra skoven, men forbinder byen godt med Viborg, Skive og Holstebro. Byens hovedgade er meget trafikeret, men indeholder flere fine villaer og en ombygget skole.

11

SDR. RIND

Sønder Rind er en slynget vejby med den ældste del beliggende omkring kirken og skolen. Øst for den oprindelige landsbykerne ligger en række gårde, der er blevet opslugt af landsbyen, som med tiden er vokset mod øst. I den østlige del ligger en smedje samt flere villaer. I dag er bebyggelsen langs Sdr. Rind Vej vokset sammen til én langstrakt landsby.

12

KJELDBJERG

Kjeldbjerggård opførtes i 1796 som det første på egnen, og i 1882 opførtes en købmandsgård hvorefter byen for alvor begyndte at udvikle sig. I starten af 1900-tallet fik byen både skole, mejeri og teglværk og et centrum opstod ved købmandsgården. Nær krydset opførtes flere boliger med sidehus til småhåndværk som tømrer, snedker, og smedje.

13

KNUDBY

Knudby er en dobbeltby bestående af Knudby og Borup. Kulturmiljøet ligger ved det oprindelige Knudby, hvor der tidligere har været ladeplads og et mindre fiskerleje. I området findes flere ældre bygninger og omkring havnen ligger en enklave af skure med relation til fiskeriet.

14

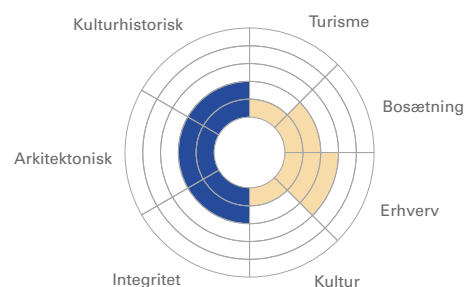
HJARBÆK

Hjarbæk var tidligere en vigtig ladeplads for Viborg. Ved den tidligere ladeplads ligger kroen, tidligere toldsted og Kongsgården, tidligere provianthandel og kro. Hjarbæk består af flere fiskerhuse, magasiner og købmandsgårde, som i dag er boliger og sommerhuse. Der er senere udstykket større sommerhusområder uden for byen.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

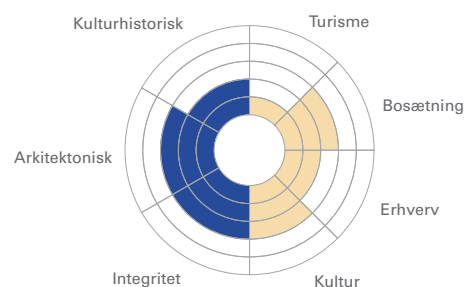
Landsbyen opleves fragmenteret og svært aflæselig og de primære værdier knytter sig til enkelte bygninger, såsom den tidligere Lægebolig og de to gårde kaldet Skyttegårdene der ligger hvor byen oprindeligt udsprang. Langs hovedgaden findes også enkelte villaer og et forsamlingshus.

Byen har gode egenskaber inden for erhverv grundet de trafikale forbindelser. Det anbefales at Sjørup forbindes bedre med plantagen, så naturen kommer tættere på byen og omvendt. Sjørup bør ikke udpeges som et kulturmiljø, da det er meget fragmenteret.

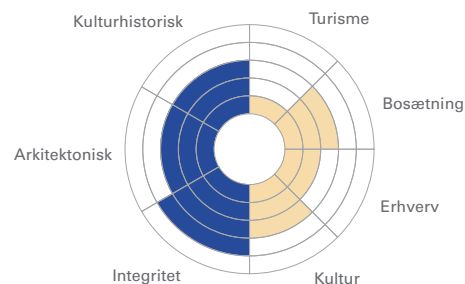
Sønder Rind har bevaret flere fortællende elementer som skolen og gårdene samt resterne af en stjerneudstyknings mod sydvest. Landsbyen præges dog af nyere bebyggelse langs Sdr. Rind Vej, som følger vejforløbet, men som ikke er tilpasset kulturmiljøet.

En kulturmiljøudpegnings kan overvejes og bør fokusere på Sdr. Rinds oprindelige, vestlige del omkring kirken, skolen, gårdene samt den bevarede udskiftningsfigur, som udgør de væsentligste, kulturhistoriske elementer i landsbyen.

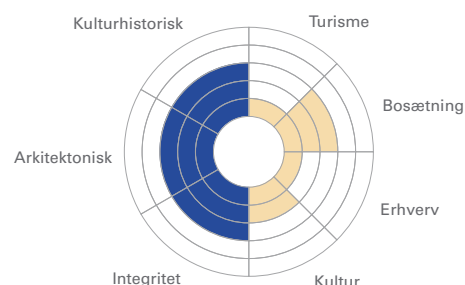
Funktionsbygningerne i bymidten udgør en stærk og let aflæselig fortælling med afsæt i andelstiden. Særligt understøtter håndværkshuse og købmandsgård denne fortælling. Den underbygges af mejeri, skole og forsamlingshus, hvilket tilsammen giver kulturmiljøet en høj Integritetsmæssig værdi.

De tidligere funktionsbygningers aktive betydning bør forsøges bibeholdt, da her vurderes muligheder for etablering af småerhverv, som en mulighed for at holde bymidten levende. Det anbefales at Kjeldbjerg udpeges som kulturmiljø og at byen SAVE-registres.

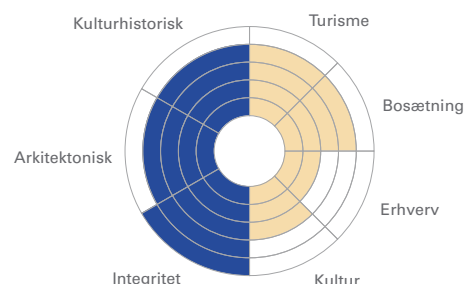
Knudby ligger fint i landskabet på skråningen mod Hjarbæk Fjord. Fjordvej der forbinder hovedvejen med havnen er bærende for miljøet, hvor en trelænget præstegård ligger. Desuden forbinder stier miljøets midte med gården Kristiansminde og en tidligere skole, men miljøet fragmenteres af mange nye bebyggelser.

Miljøet omkring havnen og præstegården bør friholdes for nybyggeri og omdannelse. Hvis nye bebyggelser opføres, anbefales det vest for hovedvejen. Knudby kan overvejes udpeget som kulturmiljø, med fokus på området omkring havnen og Fjordvej, den resterende del fremstår omdannet og bør ikke udpeges.

Havnen og bymidten udgør et stærkt og let aflæselig kulturmiljø. Bærende for miljøet er byens struktur, hvor smalle gader leder fra gårde, godshuse og fiskerhuse mod havnen og kroen, som tydelig står frem som byens centrum. Dette understreger havnens vigtighed og byens fortællingen.

Hjarbæk er unik i Viborg Kommune og anbefales udpeget som kulturmiljø. Byen har gode egenskaber inden for turisme, bosætning og kultur, men kulturmiljøet er truet af byens udvikling. Det er vigtigt at sikre kulturmiljøet mod utilpassede, nye bygninger og tilbygninger.

15

VINKEL

Vinkel er opstået som en slynget vejby med gårde beliggende nord for hovedgaden, Vinkelvej, og en række villaer syd herfor. Landsbyen opleves to-delt grundet et slip i bebyggelsen midt på vejforløbet. Missionshuset og det store forsamlingshus fra 1937 ligger hhv. øst og vest for slippet. Mod vest ligger kirken højt i landskabet, og ved kirkegårdsdiget ligger den gamle fattiggård.

16

KVORNING

Kvorning er en landsby der er udviklet omkring Viborgvej, der i dag deler byen i to med kirken placeret længst mod syd. Landsbyen er fortsat præget af gårde og enkelte ældre landhuse. I 1980'erne voksede Kvorning med parceludbygninger og rummer i dag kirke, forsamlingshus og tidligere skole.

17

FINDERUP

Finderups vejnet udspringer fra kroen og den gamle brugsforening, der ligger centralt i landsbyen. Den ældste bebyggelse følger Fallevej og Finderupvej, hvor man finder to ældre gårde samt landsbykirken, der ligger ud til et stort gadekær. Ved siden af kirken ligger en tidligere skole og nord for ligger præstegården. Flere levende hegn udgår fra landsbyen.

18

LÅSTRUP

Låstrup er tidligere opstået som en vejlandsby på skrænten, i læ af Simested Ådal. Landsbyen følger dalens højdekurve og henvender sig til de store engarealer omkring Simested Å som tidligere har været græsningsarealer. Senere har byen udviklet sig som en typisk andelsby med mejeri, skole, forsamlingshus og mindre industri, såsom håndværk og savværk.

19

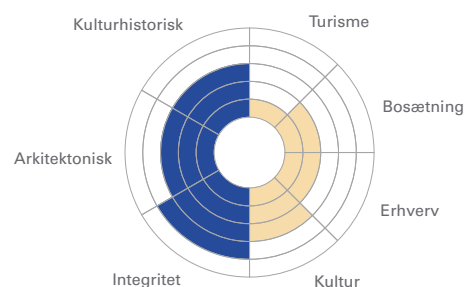
GRØNHØJ

Grønhøj blev grundlagt som kolonistby i 1760 for de tyske familier, som kom til Midtjylland for at opdyrke Alheden. Byen er anlagt i en gridstruktur, der er kendetegnende for de såkaldte kartoffeltyskerbyer, og Grønhøj er ligeledes kendt som 'byen med kartofflens historie', hvilket skyldes at tyskerne dyrkede kartofler på hedejorden.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

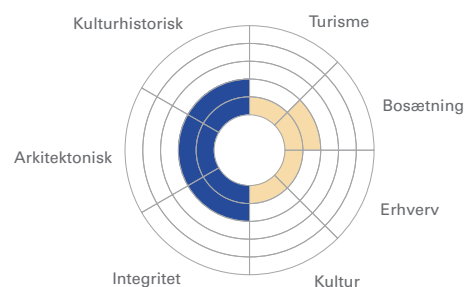
Vinkels bevarede gårde og rødstensvillaer langs bygaden fremstår velholdte og med fine arkitektoniske kvaliteter. Landsbystrukturen og kamudstykningens figur nord for Vinkel er velbevaret og har en høj integritetsmæssig værdi.

Det anbefales at udpege den ældste del af Vinkel omkring Vinkelvej samt den bevarede udstykningsfigur mod nord, der sammen med de udflyttede gårde vidner om Vinkels lange historie som landbrugsområde.

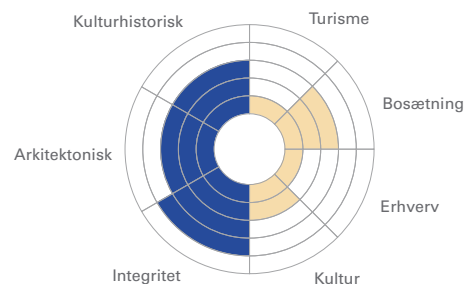
Den ældre struktur med gårde på begge sider af Viborgvej er svært aflæselig, da byen præges af de nyere småhuse og parcelbebyggelser. Der findes enkelte gårde på deres oprindelige plads. Dog er dette ikke et fremtrædende træk for byen. Kvorning Kirke og den tidligere skole er de bærende elementer i byen.

Byens kulturhistoriske træk er svækket i en grad, så byen fremstår med en lav fortællerværdi, og derfor ikke bør udpeges som kulturmiljø.

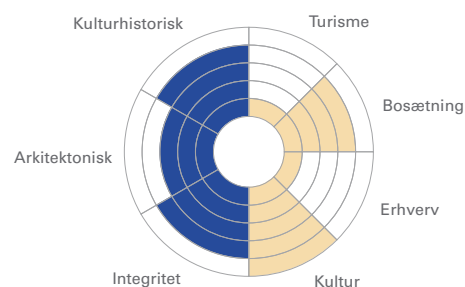
Finderups landsbystruktur og bebyggelse fremstår intakt med flere fortællende elementer som kirken, præstegården, skolen, kroen, den gamle brugs og de bevarede gårde. Her skal de to gårde 'Bakkely' og gården for enden af Benediktevej fremhæves for deres fine og velbevarede arkitektur.

Det anbefales at udpege Finderup som værdifuldt kulturmiljø grundet den velbevarede landsbystruktur og arkitektur. Den nyere bebyggelse langs Benediktevej og Finderupvej bør udelades i kulturmiljø udpegningen.

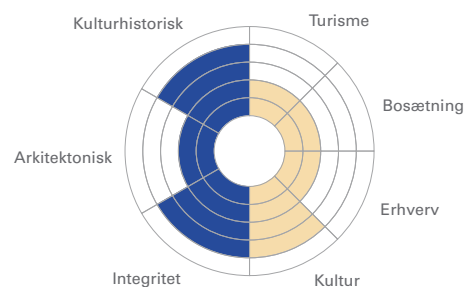
Landsbyens struktur langs ådalen fremstår intakt og let aflæselig. Den oprindelige struktur aflæses tydeligst mellem kirken og præstegården. I landsbyen findes flere velbevarede spor efter andelstiden, hvor særligt forsamlingshus, skole og savværk er fremtrædende. Mejeriet fremstår i dårlig stand.

Landsbyen er i dag kulturelt samlingspunkt for Fjordklyngen og har med sin smukke placering og velbevarede struktur potentiale til at blive videreudviklet, særligt med de mange velbevarede funktionsbygninger, som kan tilføres nyt liv. Det anbefales at Låstrup udpeges som kulturmiljø.

Grønhøj har bevaret sin struktur med de parallelle vejforløb og levende hegn langs markerne. Bevaringsværdierne i bebyggelsen udgøres af den gamle skole, de tilbageværende gårde samt kroen, som er et vigtigt fortællende element og en af de tidligste bygninger i byen. Den øvrige bebyggelse er meget omdannet.

Det anbefales at udpege Grønhøj og satse på denne by til at formidle historien om kartoffeltyskerne, da den udgør den stærkeste repræsentant blandt de tre kartoffeltyskerbyer i området. Grønhøj har fine og fortællende bygningsværker i hovedgaden, som kan bringes i spil, bl.a. den gamle kro, der kræver restaurering.

20

FOULUM

Foulum udviklede sig omkring kirken, der i dag er registeret som ødekirke og senere omkring gadekæret med de tre gårde og præstegården mod vest og hospitalet samt landsbyskolen mod sydøst. Byen udvikler sig videre med småhuse og senest med parceludbygninger. Foulum Kirke forsvandt i 1600-tallet og byen rummer i dag forsamlingshus og missionshus.

21

LEE

Lee er anlagt på tværs af et dalstrøg, hvor en stor stjerneudskiftning delvist er bevaret. Byen har været udpræget landbrugssamfund og flere firelængede gårde er bevaret. Byen ligger flot henover dalstrøget, hvor flere stensætninger er bevaret. Flere af bygningerne er ombyggede og en del nyere bebyggelse er opført.

22

BJERRING

Bjerring ligger på toppen af Gudenådalen i det kuperede landskab nordvest for Bjerringbro. Landsbyen har et store gadekær og omgives af en stjerneudskiftningsfigur, hvilket giver et agrar udtryk. Landsbykirken ligger sammen med præstegården sydligt i landsbyen og langs hovedgaden, Bjerring Byvej, findes flere funktioner fra andelstiden såsom mejeri, forsamlingshus og brugsforening.

23

HJERMIND

Hjermand er en tidligere forteby, beliggende nordøst for Bjerringbro og med et større industriområde mod vest. Forten er det centrale punkt i byen, men blev i midten af 1900-tallet udbygget. Hjermand rummer kirke, præstegård, skole, smedje, flere gårde, forsamlingshus og en delvist intakt stjerneudskiftning.

24

HJORTHEDE

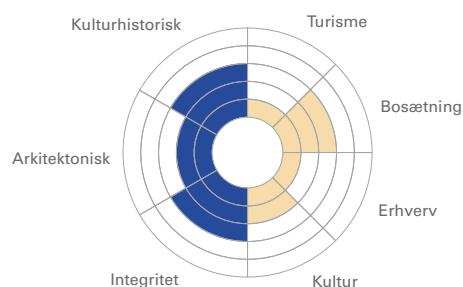
Hjorthede er en landsby, der tidligere har bestået af kirke, skole, gårde, gadekær og enkelte landhuse. I dag findes kun få gårde, kirke, forsamlingshus, tidligere skole og gadekær. Byen er udviklet med småhuse. Uden for kulturmiljøet, vest for kirken, ligger et større industriområde.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

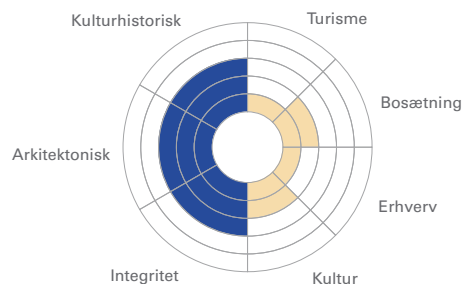
Byens fineste kvaliteter knytter sig til gadekæret og gårdene vest for Hobro Landevej samt kirkegården og missionshuset, der dog sløres af omkringliggende bebyggelse. Byen opleves fragmenteret, da landevejen opdeler den i to. Landsbyskolen er aflæselig. Dog sløres hospitalets aflæselighed af tilbygninger.

I Foulum findes virksomhederne Forskningscenter Foulum (AU Foulum), Agro Business Park og Apple Datacenter syd for landsbyen. Byen har, grundet de store virksomheder, potentiale for en udvikling af bosætning. Foulum bør ikke udpeges som kulturmiljø.

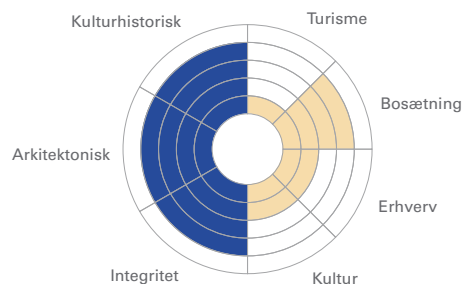
Landsbyens værdier knytter sig til strukturen på tværs af dalstrøget med mange stensætninger. Stjerneudskiftningen og flere firelængede gårde findes fortsat og fastholder fortællingen om Lee som landbrugssamfund, dog er flere af de ældre beboelsesejendommene præget af utilpassede tilbygninger.

Det anbefales at der etableres naturstier for at knytte byen mere sammen med landskabet og øge egenskaberne inden for bosætning. Det kan overvejes at udpege Lee som kulturmiljø, dog kræves en restaurering af flere ældre gårde da flere fremstår i forfald og udviser de kulturhistoriske værdier.

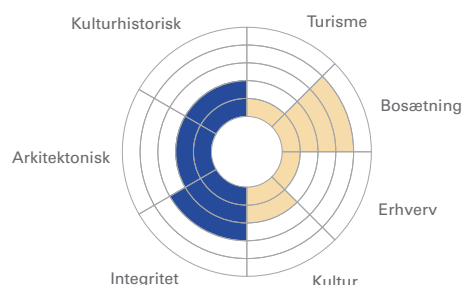
Bjerring har bevaret sin tydelige landsbystruktur, som er bestemt af stjerneudskiftningen, der fandt sted i 1789. Oplevelsen af landsbymiljøet forstærkes tilmed af placeringen på toppen af Gudenådalen med udsigt over den bevarede stjerneudskiftningsfigur, som understøttes af vejforløb og enkelte levende hegn.

Bebyggelsen langs Bjerring Byvej fremstår overvejende intakt, men væsentlige fortællende elementer langs hovedgaden som mejeriet og den gamle brugsforening trænger til istandsættelse. Det anbefales at Bjerring udpeges som kulturmiljø for at sikre det yderst intakte og let aflæselige miljø med stjerneudstyknings.

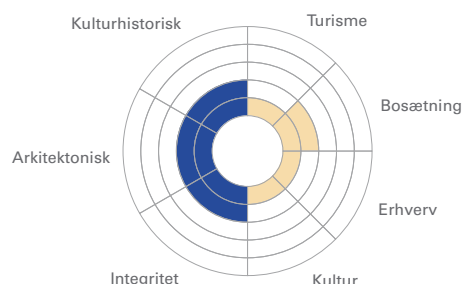
Landsbyen er præget af et blandet arkitektonisk udtryk, der skaber en usammenhængende oplevelse. Bebyggelserne på forten omkranser Hjerminde Skole, der gør den svær at lokalisere i landsbyen. Stjerneudskiftningen er en stor værdi, men opleves ikke fra byen, hvilket virker svækkende for helheden.

Den varierende boligtypologi og nærheden til Bjerringbro samt Grundfos gør byen attraktiv inden for bosætning. Hjerminde bør dog ikke udpeges som et kulturmiljø, da den ikke er aflæselig og meget omdannet.

Byens kulturhistoriske fortælling er svær at aflæse og byen opleves fragmenteret. Den tidligere skole er stærkt omdannet og generelt fremstår byens arkitektur med en varierende kvalitet. De bærende værdier knytter sig til de tilbageværende gårde, gadekæret, forsamlingshuset og kirken.

Hjorthede bør ikke udpeges som et værdifuldt kulturmiljø, da den er for omdannet og fragmenteret.

25

ALMIND

Almind er opstået omkring kirken, som ligger højt i landskabet og udgør et centralt element. Bebyggelsen er vokset frem i slutningen af 1800-tallet, og Almind er således en forholdsvis ny by med enkelte, ældre gårde beliggende uden for landsbykernen. Vestligt i landsbyen ligger en gammel smedje og mod nordøst ligger en skole, som stadig er aktiv i dag.

26

DOLLERUP

Dollerup består af tre bebyggede områder, der ligger i det kuperede morænelandskab langs Dollerupvej ved Hald Sø. Det ældste område udgøres af kirken og Dollerup Mølle, som kan føres tilbage til 1587. Herimellem er to mindre områder vokset frem; den ældste ved siden af kirken og en nyere bestående af arbejderboliger til trikotagefabrikken i den gamle mølle.

27

VORNING

Vorning er opstået som landsby omkring kirken. Den ældste del af bykernen udgøres af større gårde, der ligger i en halv cirkel vest for kirken og fremstår som et dominerende element. Småhuse ligger primært langs Vorningvej og syd for kirken på Digevej. Forsamlingshuset ligger mod nord og den nordlige og sydelige del er udbygget med parcelhuse.

28

LØVSKAL

Løvskal er en vejklungeby, hvor der tidligere har været okkerværk umiddelbart nordvest for byen. Her er flere fint bevarede gårde og stuehuse i bindingsværk, som ligger væk fra hovedgaden spredt op ad skråningen mod nord. Langs hovedgaden er flere fine bygninger, men den generelle oplevelse er, at byen så småt er i forfald.

29

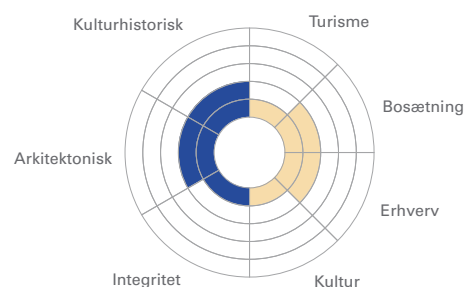
MOLLERUP

Mollerup er præget af småhuse og villaer langs Østergade samt større gårde, hvoraf enkelte mod syd er stråtækte. Gårdene ligger spredt i landskabet, mens landsbyen fortættes mod nord, hvor bebyggelserne ligger ud til vejen med undtagelse af mejeriet, der trækker sig væk fra Østergade. Mollerup rummer herudover tidligere skole og forsamlingshus.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

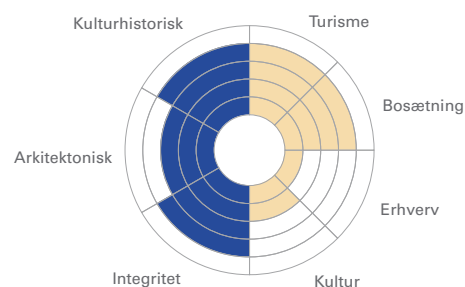
Almind præges i høj grad af, at bebyggelsen er omdannet og udskiftet med nyere bygninger samt udbygget med parcelhuskvarterer. Dette svækker integritetsværdien i kulturmiljøet, som er vanskeligt at aflæse.

Almind bør ikke udpeges som kulturmiljø, da landsbyen er yderst omdannet.

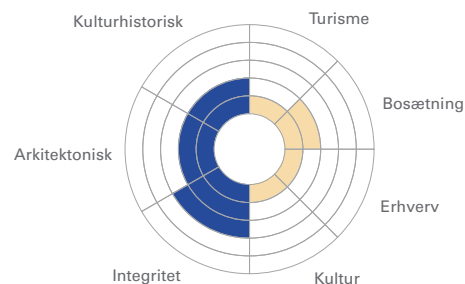
Landsbyens slyngede forløb og bebyggelse er tilpasset det kuperede terræn, hvilket skaber oplevelsesrige forløb med udsigt til Dollerup Bakker. Landsbyen rummer flere huse med fine arkitektoniske kvaliteter, men overordnet er bebyggelsen meget blandet og bærer præg af at være opført gennem flere perioder.

Dollerup rummer store landskabelige kvaliteter og muligheder for at udvikle landsbyen, og især Dollerup Mølle, med udgangspunkt i hærvejsforløbet og naturoplevelser. Det anbefales at Dollerup indgår som en del af kulturmiljøudpegningen omkring Dollerup Bakker.

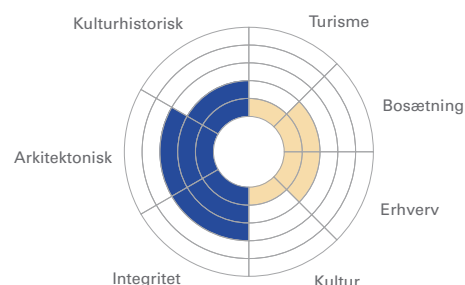
De bærende kvaliteter knytter sig til den ældre landsbykerne med de store gårde og kirken som det centrale element samt den intakte stjerneudskiftning mod vest. Forsamlingshuset er af flot arkitektonisk kvalitet, dog virker tilbygningen skæmmende. Byen er herudover af blandet karakter med lav kvalitet.

Vorning fremstår med en flot udstykningsfigur og gårdene bør løbende vedligeholdes. Særligt er en snarlig istandsættelse af den sydligste gård nødvendig for at opretholde byens bærende elementer. En udpegning af Vorning kan overvejes, med vægt på strukturen omkring de oprindelige gårde og udstykningsfiguren.

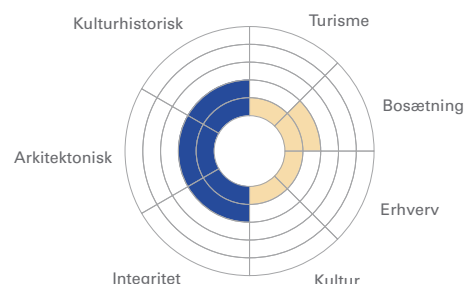
Værdierne bæres af de ældre gårde, hvor især to firelængede gårde langs hovedgaden har stor værdi. Byen har gode landskabelige kvaliteter med spor efter okkerudvindingen og nogle bevarede funktionsbygninger hvor særligt den gamle kro og telefoncentral står flot frem.

Historien om okkerværket foreslås reetableres, hvilket kan være med til at styrke byens kulturhistoriske værdier. Derudover kan det give byen sin egen identitet og fortælling, hvilket vil styrke landsbyen. Det anbefales at Løvskal udpeges som et kulturmiljø i sammenhæng med okkerfortællingen.

Landsbyen deles af Østergade, der skaber en oplevelse af en landsby mod syd og et nyere landevejsmiljø med enkelte, større villaer mod nord. De fineste kvaliteter knytter sig til enkelte arkitektoniske elementer, særligt mejeriet er tydeligt aflæseligt og er en flot og vellykket omdannelse til privat bolig.

Det anbefales at udføre en SAVE-registrering for at sikre de ældre gårde, mejeriet og øvrige fine villaer og småhuse. Med en SAVE-registrering af elementerne, bør Mollerup ikke udpeges som kulturmiljø.

30

HAVREDAL

Havredal blev anlagt som kolonistby med 29 gårde til de tyske familier, der kom til egnen for at opdyrke heden. Landsbyen er ligesom Grønhøj og Frederiks opbygget efter sydtysk forbillede, hvor vejnettet danner en parallel gridstruktur. I det centrale kryds findes forsamlingshuset og den gamle købmandsbutik. Landbrugslandskabet nord for byen er stjerneudskiftet.

31

DAUGBJERG

Daugbjergs historie er stærkt præget af kalkbrydningen der har foregået siden 1100-tallet. Nord for byen er Daugbjerg kalkgruber, men også i kulturmiljøet ses spor efter åbne kalkbrud. I 1791 brændte det meste af Daugbjerg, men flere gårde omkring møllen er fortsat bevaret. Desuden er flere funktionsbygninger bevaret og en minilandsby viser Daugbjerg før branden.

32

LINDUM

Lindum er placeret mellem skovarealer og Tjele Langsø. Byens kirke er det centrale punkt for landsbykernen, hvor gårdene placerer sig i en bue øst for kirken. Lindums gårde har været fæste under Tjele Gods og er siden stjerneudskiftet. I byen ligger flere tidligere skoler og byen er løbende udbygget mod vest. Nordvest for byen ligger en tidligere skovfogedbolig.

33

SUNDSTRUP

Sundstrup er opstået som et mindre fiskerleje ved Hjarbæk Fjords udmundning samt som færgeoverfartssted mellem Himmerland og Virksund. Tidligere har området været bosætningssted siden bronzealderen, hvilket opleves ved de to gravhøje kaldet Marens Patter. I området findes også Tanghuset, som vidner om områdets tidligere tangindustri.

34

VINDUM

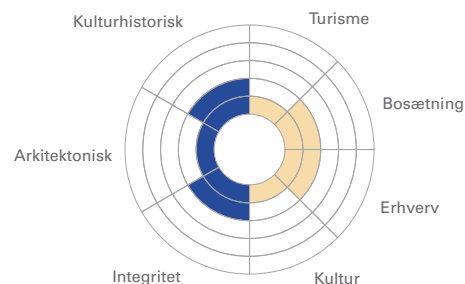
Vindum er opstået som en slynget vejby med et tæt gadeforløb. Øst for smedjen, centralt i byen, ligger det gamle missionshus, og vest for ligger forsamlingshuset, den gamle købmandsgård samt mejeriet som sidste hus i rækken. Nordøst for landsbyen ligger Vindum Kirke sammen med Vindum Overgård. Syd for byen findes rester efter en stjerneudskiftning.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

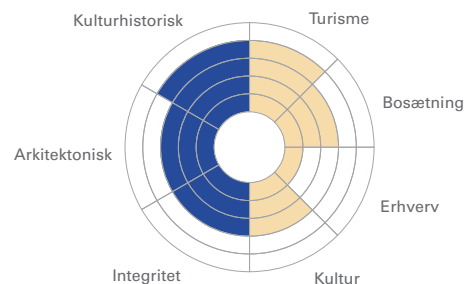
I Havredal er den væsentligste bevaringsværdi stjerneudskiftningsfiguren, som opleves tydeligt pga. de mange levende hegn, mens landsbystrukturen med de parallelle gadeforløb er svær at aflæse og domineres af hovedgaden. Bebyggelsen er meget omdannet og besidder ikke de store arkitektoniske værdier.

Havredal bør ikke udpeges som kulturmiljø, da landsbyen har mistet sin aflæselighed i struktur og bebyggelse.

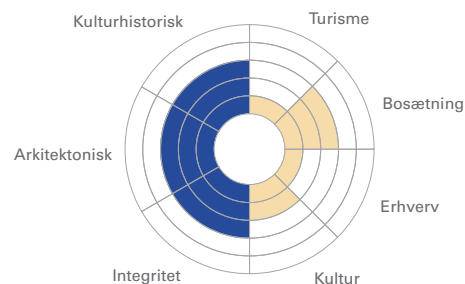
Kulturmiljøet har mange fortællende elementer der understreger vigtigheden af Daugbjerg i forbindelse med kalkbrydningen. Stærkest er miljøet omkring møllen med smedje og flere større gårde. Desuden har byen mejeri og forsamlingshus der beretter om andelstiden hvor kalkbrydningen var ophørt i Daugbjerg.

Historien om kalkbrydningen fortællendes i Mønsted kalkgruber, men i Daugbjerg er historien også synlig, hvor navnlig de åbne brud og den nordlige del af landsbyen kunne supplere den eksisterende fortælling. Det anbefales at udpege Daugbjerg i sammenhæng med de nærliggende kalkminer som en samlet fortælling.

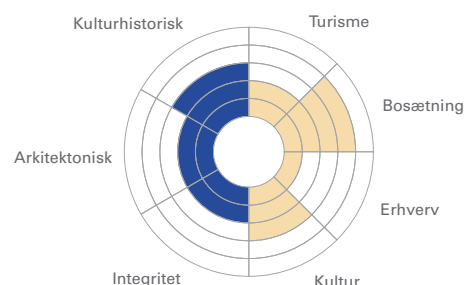
Udskiftningsfiguren er et centralt element, der er tydelig flere steder mellem bebyggelserne. Det er en stor værdi, at gårdene ikke er udflyttet, hvilket styrker den kulturhistoriske og integritetsmæssige værdi. Byen rummer landsbyskoler og centralskole, der er aflæselige samt flere fine, ældre bygninger.

Den yderst intakte udskiftningsfigur og bebyggelserne i den ældre landsbykerne med Lindum Kirke samt det tilhørende landskab skaber tilsammen et værdifuldt kulturmiljø, som det anbefales at udpege.

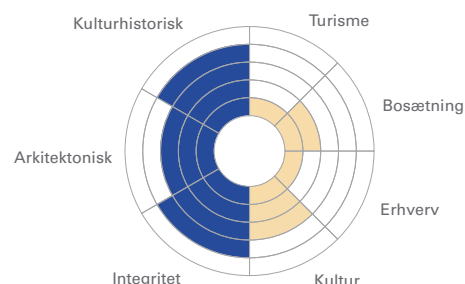
Sundstrup er gennem tiden udviklet som et attraktivt bosætningsområde hvilket ses i de markant omdannede boliger. Strukturen er svært aflæselig, dog findes rester af den oprindelige struktur langs Strandvejen. Den tidligere færgegård, Tanghuset og havneområdet er de bærende fortællende elementer.

Der bør fokuseres på en styrkelse af sammenhængen mellem byen og Tanghuset på tværs af området omkring havnen, som er et vigtigt men ikke-programmeret område. En udpegning kan overvejes med fokus på området mellem byen og fjorden samt havnen og tanghuset. Byen bør ikke udpeges.

Det oprindelige slyngede vejforløb opleves intakt og bebyggelsen er i høj grad bevaret i form af udflyttede gårde, længehuse og værkstedsbygninger. Mejeriets og kirkens synlige placering i landskabet er vigtige karaktertræk og kirkens sammenhæng med Vindum Overgård udgør ligeledes en vigtig fortælling.

Vindum udgør et velbevaret landsbymiljø med flere fortællende elementer som købmandsgården, missionshuset og mejeriet, som dog trænger til istandsættelse. Det anbefales at udpege landsbyen, kirken, Vindum Overgård samt den resterende udstykningsfigur med gårde som ét samlet kulturmiljø.

35

HØJBJERG

Højbjerg ligger, som navnet antyder, på toppen af en bakke med vid udsigt over landskabet. Landsbyen har en tredelt vejstruktur, og bebyggelsen centrerer sig omkring gadekæret, hvor den gamle smedje findes. Syd herfor ligger flere firelængede gårde samt en gammel skole. Fra den højtliggende kirke mod nord er der udsigt over marker og gamle egehegn.

36

TASTUM

Tastum var oprindeligt et landbrugssamfund med flere tætliggende gårde. Mange af gårdene er i dag udflyttet, og tomter står ubebyggede hen. Nr. Vejsgård flyttede syd for byen og omdøbedes til Tastumgård. Her blev der etableret teglværk, mejeri, forsamlingshus, smedje, snedker, skrædder og købmand, og således opstod byen Over Tastum lige syd for Tastum.

37

TINDBÆK

Tindbæk ligger øst for Nørreåen mellem åen og de stejle, skovklædte dalskrænter. Tindbækvej er etableret på byens marker, hvor flere gårde i den forbindelse er forsvundet. Landsbyen er dog fortsat præget af gårde og landhuse, hvoraf flere er stråttækte. Øst for forten findes forsamlingshus, skole og købmandsgård.

38

GULLEV

Gullev består af kirke mod sydøst og missionshus mod nordøst. Byen består herudover af gårde, småhuse, tidl. brugsforening og landsbyskole centralt i byen. Byens gårde var før udskiftningen i 1787 fæste under Ormstrup Gods. Missionshuset er i dag byens forsamlingshus.

39

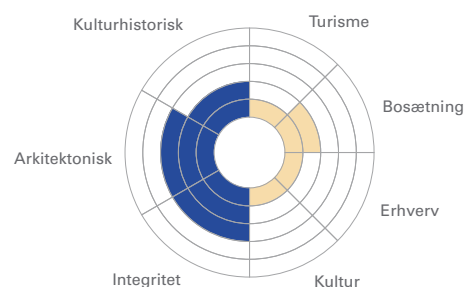
KØLSEN

Kølsen opstod som landsby på højderyggen ved engarealet til Skals Å. I 1893 blev der anlagt et trinbræt til Himmerlandsbanen ved Kølsen, på banen mellem Viborg og Løgstør. Jernbanen havde dog ikke den store indvirkning på byen. Uden for byen lå en stor bakke med mergel, som er helt fjernet i forbindelse med opdyrkningen af Alheden.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

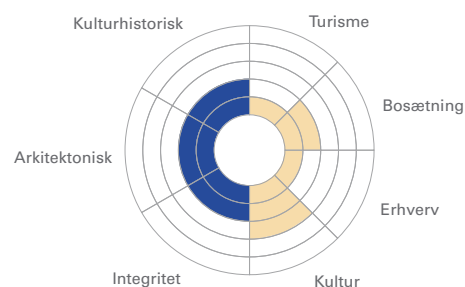
Højbjergs landsbystruktur er intakt og flere af gårdene har fine arkitektoniske kvaliteter, men størstedelen af bebyggelsen er omdannet eller udskiftet med nyere bygninger. Kirkens synlige placering og det uforstyrrede udsyn over landskabet herfra er et vigtigt træk i landsbyen.

Højbjerg kan overvejes udpeget som kulturmiljø på baggrund af den oprindelige landsbystruktur med gadekæret og de bevarede gårde. Afgrænsningen af miljøet bør i så fald fokusere på den centrale del af landsbyen samt de gamle egehegn og den lange allé, som løber sydøst for byen.

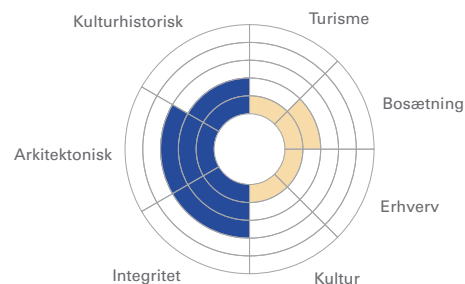
Værdierne knyttes mest til Over Tastum, hvor Tastumgård, håndværkshuse og forsamlingshus fortsat står. Tastum er noget transformeret hvor Ryttergården, med stuehus fra 1660, og en gammel skole er bærende elementer. Området har en spændende historie, men de fortællende elementer er kun delvis bevaret.

Tastumgård er delvist i forfald og bør istandsættes, da den er af vigtig betydning for byens udvikling. Fortællingen er stærk i Over Tastum, men svær at aflæse i resten af byen. Tastum kan overvejes udpeget som kulturmiljø, det kræves dog at historien bringes i spil i fremtidig udvikling, ellers bør den ikke udpeges.

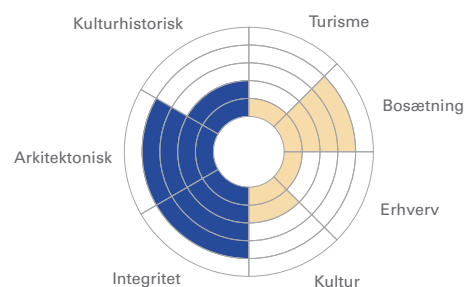
Tindbæk ligger flot i landskabet, hvor dalskrænten skaber en terrassering mod Tindbækvej, der sammen med de store gårde skærmer landsbyen for landevejen. Tindbæk opleves autentisk uden forstyrrelser. Dog fremstår byen uden direkte forbindelse til sin markstruktur. Byen rummer flere fine gårde og landsbyhuse.

Byen rummer fine arkitektoniske kvaliteter og et intakt landskab. Der er i 2007 lavet en bygningsregistrant, som bør effektueres. Hvis dette gøres bør Tindbæk ikke udpeges, ellers kan en udpegning overvejes grundet de arkitektoniske kvaliteter.

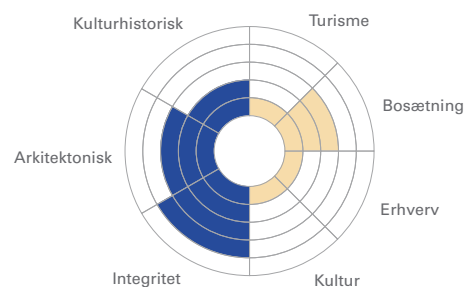
Landsbyen fremstår autentisk med fine gårde, der ligger ud til vejen. Gullev opleves uberørt og helstøbt med en aflæselig struktur og fine arkitektoniske kvaliteter. Gullev Kirke og missionshuset er særligt fine.

Gullevs struktur bør sikres mod omdannelse samt nybyggeri der udviser de eksisterende arkitektoniske kvaliteter. Byen anbefales udpeget som kulturmiljø grundet den høje integritet i strukturen og de høje arkitektoniske kvaliteter.

Byen ligger smukt placeret på bakkeryggen med udsigt over engarealerne og Hjarbæk Fjord, hvilket skaber et attraktivt landsbymiljø. Selve strukturen er forholdsvist aflæselig. Dog er den flere steder fragmenteret.

Kølsen bør ikke udpeges som kulturmiljø da de kulturhistoriske spor er svage og svært aflæselige. Landsbyens kvaliteter indlejrer sig først og fremmest i det omkringliggende landskab.

40

VROUE

Vroue er opstået som et landbrugssamfund der aldrig gennemgik den store udvikling. Det var i stedet nabobyen Vridsted, der vandt frem. Der er 5 bevarede, firelængede gårde og flere bygninger, der knytter sig til landbrug. Byen er en slynget vejby med grøn karakter og flere fremtrædende bygningsværker.

41

NØRRE RIND

Nørre Rind opstod som en samling gårde, alle fæstegårde under Lynderupgård. Senere udviklede landsbyen sig med andelstidens funktionsbygninger såsom skole, købmandsgård og forsamlingshus.

42

KVOLS

Kvols er opstået som bondeby med gårde på højdedraget ved kirken samt med ladeplads og fiskerleje ved Hjarbæk Fjord. Byen har en smuk placering på det skrånende terræn, hvor huse er opført i flere niveauer i terrænet. De gamle godsbygninger og fiskerhuse spiller sammen med terrænet og skaber et stemningsfuldt miljø fra kirken til ladepladsen.

43

SKRINGSTRUP

Skringstrup opstod som landsby og oplevede senere en mindre udvikling i forbindelse med anlæg af trinbræt på Himmerlandsbanen. Senere er der sket en udvikling af en større industri som i dag er meget tydelig i byen. Trinbrættet med billetsalg blev anlagt i 1893 og nedlagt i 1956. Dog var der godstransport til byens industri indtil 1999.

44

GAMMELSTRUP

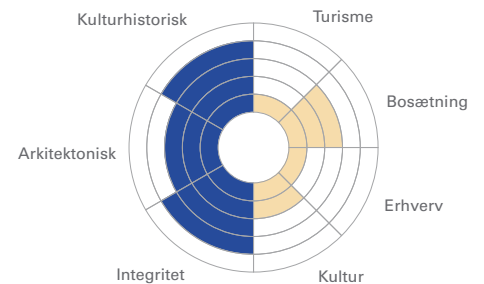
Gammelstrup var den mest betydningsfulde by på egnen frem til 1865, hvor Stoholm Station blev anlagt ved ved Stoholm Bro. Herefter gik udviklingen i stå i Gammelstrup. Byen består i dag af en samling gårde, tidligere købmandsbutik, tidligere skole og en kirke. Enkelte huse findes også, men kulturmiljøet er i høj grad en landbrugsfortælling.

● VÆRDISÆTNING ● EGENSKABER

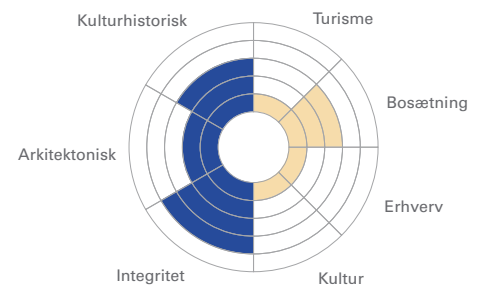
Byens historie som landbrugssamfund er godt bevaret, hvor mange gårde ligger samlet og udgør byens midte. Det slyngede vejforløb gennem byen fremstår grønt med stærke fortællende elementer, herunder skole og præstegård. Desuden har byen en fin smedje som ligger lidt gemt. Kulturmiljøet fremstår fint og uspoleret.

Vroue har fine egenskaber inden for bosætning og flere parcelhuse udstykes. Det anbefales, at disse ikke opføres direkte ud til gaden, da det slører byens fortælling som landbrugssamfund. Vroue er sårbar over for uhensigtsmæssig udvikling. Det anbefales at udpege Vroue som kulturmiljø.

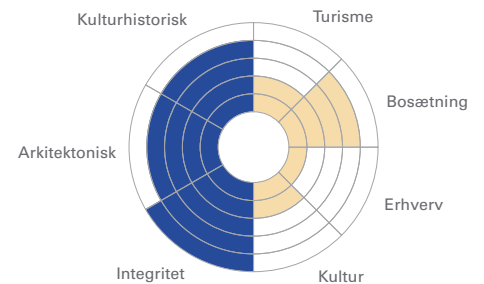
Strukturen i Nørre Rind fremstår intakt og flere af de oprindelige gårde findes stadig i byen. De oprindelige gårde er vigtige for landsbyens samlede oplevelse. Sammen med krydset ved Sundvej/Kirkevej, hvor tidligere købmandsgård, gård og forsamlingshus ligger, skabes et stærkt, fortællende miljø.

Det anbefales at udpege Nørre Rind som kulturmiljø med afsæt i den oprindelige struktur, der også indebærer de oprindelige gårde og andelstidens funktionsbygninger. Det forventes, at den oprindelige struktur kan understøtte en attraktiv udvikling med henblik på styrket bosætning.

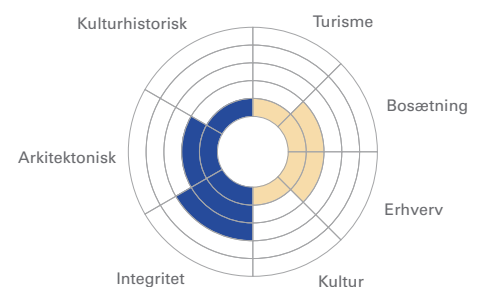
Byens oprindelige struktur og flere bygninger med relation til ladepladsen er bevaret. Kun få nye bygninger er opført, hvilket får kulturmiljøet til at fremstå intakt. Byen er anlagt på landskabets præmisser hvor hovedvejen slynger sig gennem byen og bygninger anlagt på niveauer med udsigt over Hjarbæk Fjord.

Kvols har gode egenskaber inden for bosætning og det vurderes at der i miljøet er muligheder for udvikling af turisme. Det er dog vigtigt at udvikle med respekt for det eksisterende, så kulturmiljøet bevares. Kulturmiljøet står stærkt og anbefales udpeget som kulturmiljø.

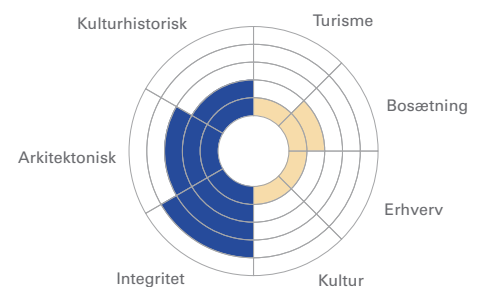
Byen fremstår fragmenteret grundet den store industri, der er tydelig i hele byen. Byen er fragmenteret og de fleste boliger er omdannet eller i dårlig stand. Himmerlandsstien, der følger det oprindelige banetracé, sikrer en fortælling gennem byen.

Landsbyen bør ikke udpeges som kulturmiljø, da fortællingen er for udvisket og byen opleves fragmenteret. Det bevarede banetracé til Himmerlandsbanen bør understøttes som en vigtig rekreativ forbindelse.

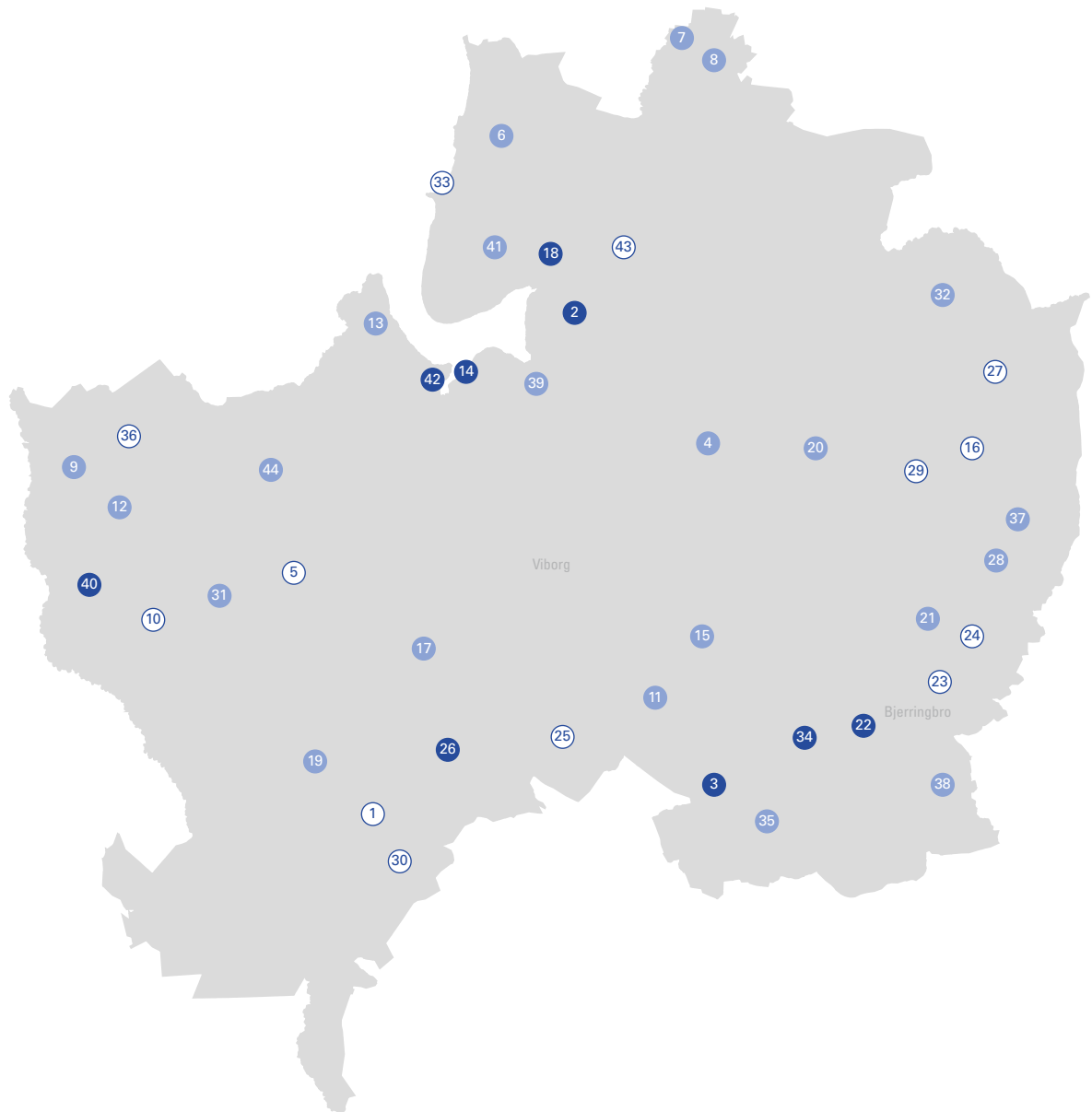
Værdierne knyttes til gårdene og den bevarede markstruktur omkring byen. Derudover er den gamle skole, købmandsbutikken og en kullet kirke vigtige fortællende elementer i miljøet. Integriteten er høj da byen aldrig har gennemgået den store udvikling, hvorfor landbrugsmiljøet står stærkt frem.

Kulturmiljøet kan have egenskaber inden for bosætning, men byen er svær at udvikle på, hvis kulturmiljøet skal bevares. Det kan overvejes at udpege landsbyen som kulturmiljø grundet den velbevarede struktur, dog fremstår bebyggelsen omdannet.

KULTURMILJØERNES SAMLEDE VÆRDI VIBORG KOMMUNE

- HØJ VÆRDI (VÆRDISUM 11-15)
- MIDDEL VÆRDI (VÆRDISUM 8-10)
- LAV VÆRDI (VÆRDISUM 3-7)

KULTURMILJØERNES EGENSKABER

VIBORG KOMMUNE

● HØJ (VURDERING 4-5)

TURISME

BOSÆTNING

ERHVERV

KULTUR

UDVALGTE KULTURMILJØER

VIBORG KOMMUNE

5 UDVALGTE KULTURMILJØER

De udvalgte kulturmiljøer er et eksempel på, hvordan kommunen kan arbejde med screeningens resultater i en videre planlægningsproces. Udvælgelsen er baseret på de formål og kriterier, der blev defineret i screeningens opstartsfasen.

